

In memoriam prof. dr. Edi Gobec

V soboto, 12. decembra 2020, je v 95. letu starosti zaradi zapletov s covidom-19 na svojem domu v ameriškem Clevelandu umrl profesor dr. Edvard (Edi) Gobec, ugledni slovensko-ameriški filozof, sociolog, antropolog, raziskovalec in zaslužni profesor na državni univerzi Kent. Dr. Gobec je svoje življenje posvetil raziskovanju dosežkov ustvarjalcev slovenskih korenin in pomembno prispeval k prepoznavnosti Slovenije v Združenih državah Amerike in po svetu.

Pokojni se je rodil 25. julija 1926 v Celju očetu Albertu in mami Tereziji. Poudarjal je, da je po mamini strani sorodnik celjske svetovne popotnice Alme Karlin. Mladost je preživel v Tržišču pri Rogaški Slatini, zadnja leta pred drugo svetovno vojno pa kot dijak klasične gimnazije in gojenec malega semenišča v Mariboru. Med nemško okupacijo se je jasno zavezal boju za osvoboditev, pomagal je internirancem v Rajhenburgu, Šterntalu in na gradu Borl. Z vrstniki je celo sodeloval pri nekaj sabotажah proti okupatorju, rezali so telefonske in električne žice. Nemci so mladeniča Edija skupaj z drugimi iz letnika novembra 1943 najprej odpeljali v delovno taborišče Zürndorf, leta 1944 pa je bil prisilno mobiliziran v nemško vojsko, odpeljan v Coburg in deležen nekajtedenskih vojaških vaj. Zatem je bil poslan v južno Francijo, v četo za polaganje min. Tam je prebегnil k francoskemu odporniškemu gibanju, kjer jih je obvestil o nemških minskih poljih. Po koncu druge svetovne vojne se zaradi odklanjanja komunizma ni vrnil v

domovino, ampak se je pridružil britanski vojski, nameščeni pri Neaplju. V Italiji je Edi Gobec dokončal gimnazijo, se celo vpisal na Istituto Orientale na neapeljski univerzi in vmes delal v emigracijskih pisarnah, kot natak, tolmač in v bolnišnicah. Leta 1950 se je odselil v ZDA, dobil je štipendijo na univerzi St. Bonaventure v New Yorku, kjer je začel študij filozofije in sociologije, ki ga je nadaljeval na drugih univerzah.

Ostal je zavezan demokraciji in ideji o samostojni Sloveniji. Začetki v novi ameriški domovini so bili težki. Toda z vztrajnostjo in neverjetno energijo se je z zavzetim študijem (filozofija, sociologija in antropologija) prebil do doktorata (1962) na državni univerzi v Columbusu (Columbus State University) v zvezni državi Ohio. Zaposlil se je kot višji znanstveni raziskovalec mladostniškega zločinstva, pozneje je postal vodja raziskovanj na ustanovi za slepe v Clevelandu. Ob tem se je ukvarjal z manjšinskimi in izseljeniški študijami ter veliko sodeloval z mediji, npr. radio Glas Amerike in številni televizijski programi. Poučeval je najprej na univerzi v Columbusu, zatem na univerzi Maryland, v Labradorju in Novi Fundlandiji, najdlje pa kot profesor sociologije, socialne psihologije in izseljenskih študij na državni univerzi Kent (Kent State University, Ohio), kjer se je leta 1992 upokojil kot zaslužni profesor (professor emeritus).

S svojimi razpravami, študijami, komentarji in ocenami je sodeloval v številnih ameriških in mednarodnih znanstvenih časopisih, uglednih poljudnih revijah, enciklopedijah in pri večini slovenskih izseljenskih listov.

Bil je član Academy of Sciences v New Yorku (Newyorške akademije znanosti in umetnosti) in od leta 1970 zapisan na seznam znamenitih Američanov (National Register of Prominent Americans). Msgr. Franci Petrič, nekdanji urednik tednika Družina, ki ga je dobro poznal, je pred leti o njem pronicljivo zapisal: »*Dr. Edi Gobec je odličen mož slovenske kulture, človek,*

ki se je zapisal ohranjanju spomina na slovenski prispevek svetu in bi bil nanj ponosen vsak narod, ki da kaj nase.«

Poročil se je z rojakinjo Mileno, roj. Osenar, srednješolsko profesorico jezikov, ki mu je dolga leta stala ob strani, tudi kot pomočnica in svetovalka. Imela sta tri hčerke: Milico, Mojco in Metko.

Prof. dr. Edi Gobec je tudi v drugi domovini ostal zvest slovenstvu. Bil je eden od ustanoviteljev in ravnatelj Slovensko-ameriškega raziskovalnega centra (Slovenian-American Research Center). Desetletja je požrtovalno raziskoval, zbiral in arhiviral gradivo o dosežkih Slovencev in njihovih potomcev v ZDA in tudi drugod po svetu. O tem je objavil množico znanstvenih člankov in dvajset knjig v angleškem in slovenskem jeziku. Med njimi sta tudi knjigi *Ponosen, da sem Slovenec* in *Slovenian American Inventors and Innovators* (Slovensko-ameriški izumitelji in inovatorji). Bil je tudi član Slovenske teološke akademije v Rimu. Dr. Gobec je svojo bogato raziskovalno in arhivsko zapuščino, ki jo je vse od leta 1951 zbiral tudi s pomočjo žene in sodelavcev, zapustil Arhivu Republike Slovenije. Z neutrudnim zbiranjem dokumentarnega, arhivskega in slikovnega gradiva o znanih Slovencih z vsega sveta je rojakom zapustil pravo bogastvo raznovrstnih dosežkov naših ljudi. Zbrano gradivo obsega podatke o osebnostih s slovenskimi koreninami, ki so s svojim delovanjem na različnih področjih pustile močan pečat. Prvi zabojnik z dvesto arhivskimi škatlami je v Slovenijo prišel poleti 2017, do danes se jih je v ARS nabralo že 357.

V času osamosvajanja Slovenije je dr. Gobec aktivno sodeloval pri delu Slovensko-ameriškega sveta pod vodstvom dr. Mateja Roesmanna. Pozdravil je demokratizacijo Slovenije in zbiral pomoč za koalicijo Demos. Navdušeno je spremljal slovensko osamosvojitvev in mednarodno priznanje. Redno je sledil dogajanju v domovini v zadnjih tridesetih letih, včasih

tudi z nekaj zaskrbljenosti in nerazumevanja. Pogosto se je oglašal v slovenskih medijih (Družina, Demokracija) in ohranjal stike z nekaterimi mladostnimi prijatelji.

V letih od 1990 do 1992 je napisal in poslal na stotine pisem ameriškim politikom, pa tudi vladam in veleposlaništvom drugih držav. Kopije vseh teh pisem skupaj z odgovori sta z ženo Mileno zbrala in shranila. Med temi so pisma iz Bele hiše, med drugim tudi nekdanjega predsednika Ronalda Reagana, sedanjega ameriškega predsednika Joea Bidena, senatorjev Edwarda Kennedyja, Johna Glenna ter Toma Harkina in kongresnika Dennisa Eckarta. V času vojne za Slovenijo je imel dr. Gobec odmeven govor na vseameriški konvenciji Mladih republikancev 12. julija 1991 v Miamiju na Floridi. Delegatom in navzočim politikom, diplomatom in novinarjem je predstavil razloge, zakaj si Slovenija zasluži svojo samostojno državo. Očitno je prepričljivo opravil svoje poslanstvo, zbrani so ga namreč nagradili z dolgim in stoječim aplavzom ter tako pozdravili neodvisno Slovenijo.

Prof. dr. Edi Gobec je bil zelo povezan tudi s Študijskim centrom za narodno spravo. Od ustanovitve je naklonjeno gledal na naše delovanje in nas spremljal ter opogumljal. Z njim smo vzdrževali redne stike po elektronski pošti, naši sodelavci pa smo ga tudi večkrat obiskali na njegovem domu v Clevelandu med delovnimi obiski pri rojakih čez lužo.

Jeseni 2016, malo po Trumpovi zmagi na ameriških predsedniških volitvah, smo se zadnjič srečali v živo na njegovem domu. Bil je mrzel nedeljski večer, v njegovi delovni sobi, do stropa založeni s knjigami in dokumenti, smo kramljali o vsem mogočem. Vedno znova pa so me navduševale njegova lucidnost, raziskovalna vznemirjenost in zavezanost lastnemu rodu. Takrat je padlo tudi vprašanje, zakaj se je tako zagnano vrgel v iskanje slovenskih sledi v ZDA in po svetu. Dr. Gobec je navdih za svoje raziskave pravzaprav našel med poletnimi

počitnicami leta 1951, ko je v Clevelandu kot zidarski pomočnik naletel na posmehovanje med svojimi sodelavci. Ti so ga pogosto ogovarjali, kdo da so Slovenci in kaj so sploh pomembnega ustvarili. Vanj so silili z vprašanji, naj pove za kakšnega Slovenca, ki je pomemben izumitelj ali znanstvenik ali podjetnik. Ugotovil je, da mora odgovore na njihova vprašanja poiskati na ameriških tleh, zato je začel po knjižnicah iskati slovenski prispevek k razvoju človeštva. Zagnano se je lotil raziskovanja ter začel z misijonarjem Friderikom Barago. Sad njegovega vztrajnega raziskovanja je tudi že omenjena zajetna knjiga o slovensko-ameriških izumiteljih in inovatorjih s podnaslovom *Njihove sledi na Zemlji in v vesolju*. V tej knjigi je bralcem predstavil, da so številni izumi, ki se nam danes zdijo samoumevni, pravzaprav delo slovenskih izseljencev v ZDA, ki so se izkazali v novem svetu. Tako smo po zaslugi dr. Gobca izvedeli, da je imel Hrastar pomembno vlogo pri razvoju satelitov za vremenske napovedi, za mikrovalovne pečice Pucel, čistilne naprave Krofta, tiskarske stroje Hozjan itd. Slovensko-ameriški rojaki so sodelovali tudi ob začetku množične proizvodnje letal (Stupar), ob lunarnem vozilu (Volk), pri konstrukciji boeinga 747 (Sutter), pri razvoju poliestra (Vodonik) in plastike, ki je desetkrat močnejša od jekla (Prevoršek). Avtomobil prihodnosti je izum Bucika, prvi žepni kalkulator pa Rodeta, Kovačeva pa je povezala medicino s (super)računalniki.

Tako je dr. Edi Gobec ob poklicnem delu in znanstveni karieri ter skrbi za družino svoj prosti čas posvečal zbiranju gradiva o Slovencih v svetu, njihovem delu in uspehih. Svoje izsledke je tudi vestno objavljaj. Za svoje požrtvovalno delo je dr. Gobec prejel številna priznanja. Ob koncu avgusta 2020 mu je Alenka Jerak, generalna konzulka Republike Slovenije v ZDA, v imenu predsednika Boruta Pahorja na slovesnosti na Slovenski pristavi v Clevelandu izročila visoko državno odlikovanje red za zasluge. Prejel ga je »za življenjsko delo in

prispevek k prepoznavnosti Slovenije ter obogatitev spoznanj o dosežkih Slovencev v svetu«. Leta 2006, ob svoji osemdesetletnici, je prejel tudi priznanje urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, Slovenska škofovska konferenca pa mu je leta 2007 podelila odličje sv. Cirila in Metoda »za izredne zasluge na področju delovanja med Slovenci po svetu in ohranjanja narodne zavesti«.

Pokojni je bil odličen znanstvenik in iskren sogovornik, zaljubljen v slovenstvo ter iskanje Resnice. Zadnja leta se je še posebej zavzeto zavzemal za nominacijo rojaka misijonarja Pedra Opeke za Nobelovo nagrado za mir. Spoštovani in dragi prof. dr. Edi Gobec, hvala in Bog Vam povrni!

Renato Podbersič ml.